

FLANĚŘOVA
KOŠELA

Jana Bořová

85% bratislavských ulic

SEX SHOP

Flanérova košeľa

Kniha získala podporu
z Kufrika Osamelych bežcov.

Vydanie publikácie z verejných
zdrojov podporil Fond na podporu
umenia a takisto publikácia
vznikla vďaka štipendijnému
programu Fondu na podporu umenia.

u. fond
na podporu
umenia

Jana Beňová

◦ 329

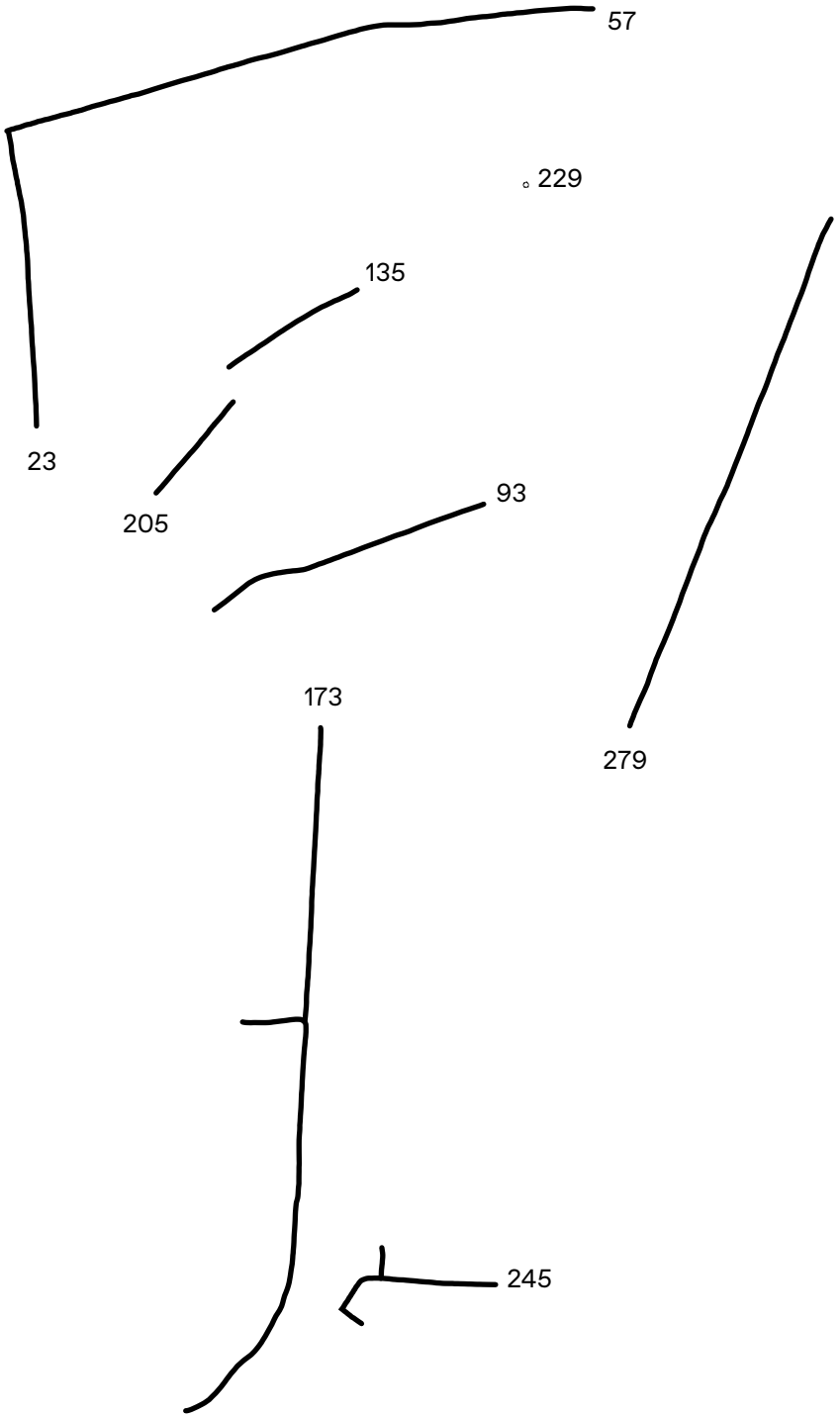
FLANE
KOŠ

8½ bratislavských ulíc

ÉROVA EL'A

↗ 329

ÚVOD 17

ŠTEFÁNIKOVA 23

ŠANCOVÁ 57

GRÖSSLINGOVÁ 93

MICKIEWICZOVA 135

STARÝ MOST

A JANTÁROVÁ CESTA 173

HEYDUKOVA 205

MLYNAROVIČOVA 245

KOŠICKÁ 279

POLULICE 329

IVAN ŠTRPKA/DEŽO URSINY
RADAR SA KRÚTI
(Johnovi Lennonovi)

Na tejto ulici som doma.
A u žien som tu kráľ.

Z výkladu svieti ráno
a pestré pracie prášky.
Pot z nočných plachiet
na slnku rýchlo usychá.

Na letnej ulici som doma.
Na okrajoch chodníkov
sa pretekajú decká so slimákmi.
Kvapky včerajšej spŕšky sa pomaly tratia
na zadných sklách lesklého stáda
parkujúcich áut.

Na letnej ulici som doma.
Radar sa ticho krúti –
po búrke ani stopy.
Lietadlo hrmí v mraku,
nebo sa len hrá.
Radar si pokojne loví. Radar sa krúti.
Po búrke ani stopy.
Po búrke ani stopy.

Na tejto ulici som doma.
A u teba som kráľ.

Aj kôň by sa z toho smial.

ÚVOD

Flanérova košela je kniha reportáží z 8^{1/2} bratislavských ulíc. Mojou inšpiráciou bol rozhovor so šéfredaktorom časopisu *Flaneur*, Fabianom Saulom. V každom čísle sa venuje jednej ulici vždy v inom meste na svete. Prináša rôzne pohľady, details, mikrokozmos. Pripraviť jedno číslo im niekedy trvá aj rok a vždy začínajú pobytom či pohybom po vybranej ulici. Inšpirovali sa postavou flanéra. Tak ako sa tuláci pohybujú lesom, flanér sa potuluje mestom. Nevyberá si, nehľadá to pekné, príťažlivé, chodí sem a tam. Pohyb a mesto sú jeho živel, jeho posadnutosť. Flanér sa neprechádza, flanér pracuje.

Presne si spomínam na chvíľu, keď som to zažila po prvýkrát na vlastnej koži. Vyšla som podvečer z domu rodičov (nad Hlavnou stanicou) čosi kúpiť na Trnavské mýto. Mala som 12 rokov a rozhodla som sa ísť peši. Prešla som alejou stromov od stanice k Šancovej (vtedy Malinovského) a potom len pokračovala dole popri električkovej trati. To, čo som potrebovala kúpiť – nemali. Potešilo ma to, lebo som bez zbytočnej záťaže mohla kráčať naspäť. Okúsila som v ten večer, aké príjemné je chodiť mestom, jeho ulicami bez cieľa. A že je to možné – ísť niekam len tak. Bez toho, aby človek čosi vybavoval alebo nakupoval. V tej dobe (1987) a vlastne aj dnes by sa to u nás hanlivo označilo za tuláctvo. Čosi škodlivé pre mládež, pretože bezcieľne potulovanie a prechádzanie ulicami odvádza myseľ od sústredených myšlienok na štúdium, prácu, peniaze, povinnosti, zajtrajšok. Naopak, občas ju privedie do stavu akéhosi snenia či ostrého sústredenia na čosi, čo v nej už dávno tlelo, ale nenachádzalo priestor. Flanér je na okraji spoločnosti a ulice, ktorými sa potuluje, sú často svojím spôsobom perifériou mesta. Nie sú to ulice, ktoré si obyvatelia či turisti vyberajú na prechádzky. Flanér je na okraji spoločnosti, zato ju pozorne vníma a pozoruje. Je *psom svojej doby*. A ako taký – veľmi dobre pozná jej vône a pachy. Nič neprodukuje. Nič, čo by sa rátalo.

Esej Virginie Woolfovej *Potulky po uliciach* je opisom „vymyslenej cesty na nákup ceruziek za zimného večera v Londýne, ktorá je zámienkou na skúmanie temnoty, potulovania sa, invencie, zničenia identity, obrovského dobrodružstva, ku ktorému dochádza v mysli, kým telo putuje na všednú vychádzku... Prechádzka nôh môže viesť k potulkám predstavivosti a k pochopeniu, ktoré je samo osebe tvorbou...“

Franz Kafka v poviedke *Nečakaná prechádzka* hovorí o revolte, spojenej s tým, keď človek zrazu v nedeľný podvečer vyhlási pred rodinou, že ide von. (Nehovoriac už o tom, ak sa navyše v rámci potulky zastaví u nejakého priateľa.)

Camus píše, že na zemi, kde už niet púští ani ostrovov, človek hľadá samotu vo veľkých mestách – zaľudnenú samotu. „Ticho je možné už len v mestách plných hluku. Ako z Amsterdamu píše Descartes Balzacovi: Každý deň sa prechádzam veľmi rušným davom, a to s takou slobodou a pokojom, aké vy, zdá sa, nachádzate vo svojich alejach.“

Prvé flanérске pocity som kedysi opísala vo svojej knihe *Plán odprevádzania (Café Hyena)* a súvisia s detstvom. „Na jeseň prišiel čas, keď som prestala chodiť zo školy rovno domov. Niektorí spolužiaci sa zmenili na druhov, spolupútnikov, nomádov. Prepukla kamarátska láska. Napĺňala sa v odprevádzaní. Z neschopnosti prerušiť dôverné rozhovory a rozlúčiť sa sme spolu zdieľali cestu toho druhého. Od domova k domovu. Ako psíky, čo váhajú naprostred ulice medzi dvoma pánmi. (Autá trúbia.) Červená niť kamarátskeho rozhovoru viedla labyrintom nových štvrtí. Mesto sa rozrastalo. Prenikali sme spoločne do nových končín, ulíc, schodísk, brán. S každým novým zblížením labyrint pribúdala. Vyhľadávali sme okľuky.“ Okľuky sú pre flanérstvo charakteristické – chodenie v záhyboch mesta.

Doteraz si pamätám, ako ma ohúrila intenzita dopravy na Dostojevského rade, dĺžka a nenápadná elegancia Štefánikovej (vtedy Obrancov mieru). Kým pre stred mesta boli charakteristické električky a trolejbusy (jediná autobusová linka bola 104), na Šafárikovom námestí sa začínal svet „veľkých“ kĺbových autobusov. „Predstavte si, že ste dievčatko, ktorého celé / pestré malé detstvo sa nebadane zmenilo na / obrovskú autobusovú stanicu, plnú tichých / spiacich klimatizovaných oblúd.“ Úryvok z básne Ivana Štrpku *A hudba plynie* presne vystihuje moje pocity pri prvom stretnutí s autobusovým obratiskom na Šafku. I keď vtedajšie obludy neboli klimatizované.

Bratislavským flanérom (a teraz mi napadá, že tým pravým slovenským ekvivalentom bude asi – flákač) som už tridsaťpäť rokov. Preto som jednej bratislavskej ulici nevenovala aktuálne viac ako tri mesiace. Pozorovala som, čo sa tam odohráva, čo je na ulici zaujímavé, čo ju charakterizuje, odlišuje od iných

ulíc, aké prípadné kauzy sú s ňou spojené, čo je najzaujímavejšie v jej minulosti, aká je v noci a čo ju, možno, čaká v budúcnosti. V rámci svojich prechádzok som hovorila s ľuďmi, ktorí tu žijú a pracujú, a tými, ktorí tadiaľto prechádzajú. S ľuďmi z ulice. Niektorí novinári idú na zaujímavé miesta, pobudnú tam týždeň-dva a napíšu reportáž. Ja som strávila len pár mesiacov vytrvalým túlaním sa po jednej z ulíc svojho mesta.